

OOSTKERKE — HOUCKE — LAPSCHEURE en MIDDELBURG.

In den namiddag vervolgden wij onze reis. Voor ons duwde een man een kruiwagen met een korf vol levensmiddelen. Die provisie moest verorberd worden door een gezelschap Engelschen, dat aan den oever van 't kanaal een „pic-nic” hield. 's Zomers wemelt het in deze streek van Engelschen. Hebt ge geen baard of knevel, wees overtuigd dat men u voor een Brit aanziet.

Eens op een Zaterdag voeren we met 't bootje van Brugge naar Damme. Talrijke marktgangers zaten op 't dek tusschen of op hun korven, manden en pakken.

Een der Damsche boerinnen kreeg ons in 't oog.

— Die Ingelsmans voyageeren toch vele, zei ze, en bijzonderlijk naar Damme. 't Is of ze entwat in onze parochie verloren hên?

— Slina, klap er 'n keer tegen! gekte eene gezellin.

— Hij en verstaat me niet; 'k meuge er al tegen zeggen, wa 'k wille en hem zen zaligheid lezen. De Ingelsmans en spreken nooit entwat anders as Ingels; Mietje, zoo richtte ze zich tot eene vrouw, je hee gij nog in 't Engelsch pensioonaat gediend, hé?

— Jaa'k.

— Klap ton ne keer met dien heere hier!

— 'k Hè vele Ingels gekunnen, maar 'k zijn het vergeten, antwoordde Mietje. 't Is een aardige tale. Tegen watere zeggen ze wotere en tegen een huis een house. Brood es bret.

— En patatten? vroeg Slina.

— 'k Hè dadde vergeten. Maar je moet gij met dien Ingelsman niet lachen, 't es goed volk. Ze brengen vele geld naar Damme en Brugge. En ze zien op geen kluute.¹⁾

— Vraag er hem ne keer een voor me, vroeg Slina, die bijzonder uitgelaten scheen of mogelijk een pintje „Brugsch” gedronken had.

— Wuk²⁾ moet je gij met een kluute doen? vroegen wij, 't dialekt nabootsend.

¹⁾ kluut = 0.10 fr. ²⁾ wat.

Algemeene verwondering! 't Gegons bedaarde als bij tooverslag.

Eindelijk schaterde een stemmetje:

— Nen Ingelsman, die Vlamsch spreekt.

— 'k Geloove dat het geen Ingelsman en is, fluisterde Mietje.

— Zou hij alles verstaan hên? ¹⁾ vroeg Slina beschaamd.

— Jaa'k, ²⁾ bevestigden wij. Maar j'ee ³⁾ gij niet over mij geklapt, maar van d' Ingelsmans en 'k ben ekik een Vlaming. En peis je dat de Vlamingen ook niet geerne naar Damme komen?

— Maar waarvoren toch, mijnheere?

Toen vertelden wij iets uit de geschiedenis der vervallen stede en nimmer hadden we dankbaarder gehoor.

Ja! ons volk wil zijne geschiedenis wel kennen, het is niet onverschillig, maar te lang heeft men het in de onkunde gelaten, omdat men de moedertaal verachtte en verdrukte.

De hoogereren moeten afdalen tot de lagen... door de taal der laatsten. Eene taal vermoorden is een volk vermoorden.

* *
*

We vervolgden dus onzen tocht. Het kanaal lag daar zoo rustig in den prachtigen zomernoen. 't Water wenkte ons.... o! een bad moest heerlijk zijn en we wenschten een oogenblik onzen jongenstijd terug, om nog eens heerlijk te mogen plonsen en spartelen.

Op de vaart van Brugge en Damme heerscht weinig beweging. Alleen in „'t bietenseizoen” is het er druk. Dat is van half September tot half November wanneer in grootere of kleinere schepen de beetwortelen der polders naar de suikerfabrieken vervoerd worden.

Dit kanaal werd op last van Napoleon gegraven; het werk duurde van 1810 tot 1818.

Men heeft gepoogd in deze vaart vlas te rooten, maar de „golden river”, zooals de Engelschen onze Leye noemen, moest de mededinging van dezen waterloop niet vreezen.

In 't Brugsche Vrije wordt veel vlas verbouwd, doch de vlasindustrie bestaat er niet. Die ontmoet men in 't houtland, niet in de polders waar de „groote boeren” wonen.

De vaart is een uitgezocht vischterrein; zelfs Brusselsche hengelaars komen hier menigen Zondag doorbrengen.

¹⁾ hebben. ²⁾ Jaak = Ja ik, jaag = ja gij, jaai = ja hij, jaas = ja zij, jauw = ja wij, jaaz = ja zij (meerv.) ³⁾ j'ee = je hebt. In West-Vlaanderen gebruikt men ook je als tweede persoon enkelv.

Op sommige tijdstippen van den winter heerscht tusschen de oevers eene beweging, welke eigenlijk met het doel van de vaart niets te stellen heeft. Wij bedoelen het ijsvermaak, dat men nergens in Vlaanderen zoo eigenaardig en zoo algemeen ziet als hier. 't Zijn vooral de Sluizenaars, die er de meeste drukte brengen. De bevolking van Sluis heeft dit met de Hollanders gemeen, dat ze 't schaatsen rijden in hooge eere houdt.



Vlasrooten langs de Leye.

Heeft dit met de Hollanders gemeen, dat ze 't schaatsen rijden in hooge eere houdt. Als er ijs op de vaart ligt, krijgen de jongens en meisjes van Sluis twee of meer mid-dagen verlof. En ook de schoolmeesters binden de ijzers onder de voeten. Maar wie doet het niet? Alle standen zijn vertegenwoordigd. De ambachtsman laat zijn werk liggen, tenminste na den noen. De dienstmeiden mogen uit; de naaisters zijn niet in staat de naald te hanteeren; de tramconducteurs, tusschen twee reizen door, halen ook hun hart eens op.

De Sluizenaars zijn ook te onderscheiden van 't meerendeel der Belgen. De eersten rijden uitsluitend op „houten”, de laatste gewoonlijk op „ijzeren” schaatsen. „De Belgen loopen op 't ijs,” zeggen de Zeeuwen, „wij zwieren, maar slaan de beenen niet achteruit.” En ze hebben gelijk. De meeste Brug-gelingen en Dammenaars vliegen wel hard, maar verre van sierlijk over de gladde baan, de voeten wild achteruit in plaats van zijwaarts slaande, den rug gebogen, soms 't hoofd in de diepte „met de neuze tegen den grond”. De Sluizenaars zwaaien bevallig heen en weer, 't lichaam en 't hoofd rechtop. Nog een ander verschil is dit, dat te Sluis evenveel, zoo niet meer, meisjes aan 't ijsvermaak deelne-



Het vlas in W.-Vlaanderen.

men, als jongens, terwijl de Vlamingen schier uitsluitend door de leden van 't sterke geslacht vertegenwoordigd zijn.

Houdt de vorst wat aan, dan richt men te Sluis wedstrijden in

„voor hard- en schoonrijden”. Men hoort muziek op 't ijs, 't is als eene winterkermis.

De Sluizenars hebben meestal voor doel van hun tochtje Brugge of Damme. Ze poozen eene wijle in eene herberg, drinken er een druppeltje „munte”, anijs of een glas bier, waarin eerst een gloeiende stooftaak („een poker”) gestoken wordt, om de koude te verjagen.

Bruggelingen en Dammenars schaatsen naar Sluis. En ten teeken dat ze in „Oland” geweest zijn, komen ze terug met een gekruld steenen pijpje op de klak en een „hylikmaker”, eene koek in rood-, wit- en blauw papier verpakt, over den rug.

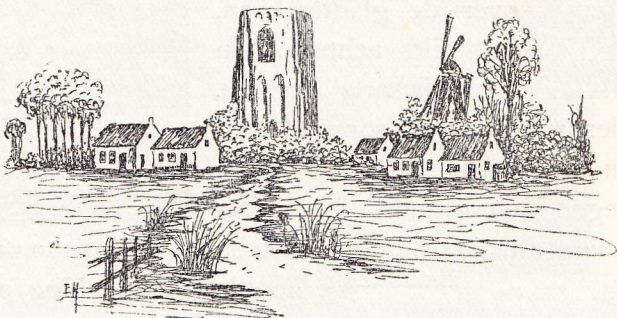
Het kanaal tusschen de twee rijen boomen... het wijde land, vlak, regelmatig in voren verdeeld, hier en daar als gevlekt door eene eenzame hoeve... dan de reuzentorens, de getuigen der vervlogen eeuwen... En op de vaart de „schaverdijners,” „de baantjesglijders” en „piksleden”! De dorpen schijnen dan te herleven... De jeugd brengt er vertier. Ook in 't barre seizoen komt het eigenaardige van... Vrije zoo duidelijk uit.

Bij die gelegenheden halen bejaarde lieden oude herinneringen boven. Men spreekt over den winter van 1820, waarvan vader vertelde, toen er met wagens over de vaart gereden werd en men te Damme op 't ijs een tafel dekte voor vier en twintig personen, die er een feestmaaltijd hielden.

* * *

Maar nu was 't zomer en de landstreek lag te tintelen in 't zonnelicht.

We bereikten den „Siphon.” Zoo noemt men hier de duikers waardoor de Vaart van Schipdonk en de Leopoldsvaart onder 't kanaal van Brugge naar Sluis geleid worden. Die vaarten dienen voor de afwatering en monden te Heyst in de zee uit. Hun oevers zijn met schoone boomen beplant... maar door den reuk van 't vuile water is eene wandeling onder hun bladerdak meestal niet aan te bevelen.



Oostkerke.

Links van ons bemerkten we den stevigen toren van Oostkerke. Onder het gevaarte rust Guthagon, de Schotsche koning.

Guthagon kreeg een weerzin tegen zijne kroon en de vorst besloot een nederig en teruggetrokken leven te leiden buiten zijn vaderland. Met eenige gezellen stak hij op een klein vaartuig in zee. Het scheepje dreef onbestuurd weg en landde aan de Vlaamsche kust. Guthagon en zijne volgelingen bestegen 't blanke duin en aanschouwden een nietig visschersplaatsje. 't Was Knocke. De voormalige koning trok wat dieper 't land in, bouwde eene hut en werd kluizenaar. Nimmer verlangde hij naar zijn troon of hof terug, nooit keerde hij in zijn rijk weer.

Tusschen Knocke en Oostkerke had hij zich gevestigd, daar ook stierf hij, vereerd door de omwonende bevolking. Met groote plechtigheid, in 't bijzijn van den Brugschen bisschop en de oversten der voornaamste abdijen, werd de vorstelijke kluizenaar onder den toren van Oostkerke begraven.

De steenen reus staat daar even eenzaam als Guthagon leefde. Rondom hem heerscht stilte, slechts ternauwernood verbroken door een gerucht uit de werkplaats van smid of timmerman.

Hier in den omtrek lag ook Meunikenreede, opgekomen en vergaan met 't Zwyn en waarvan men de juiste plaats niet meer kan aanwijzen. En vele, wellicht de meeste bewoners van 't Vrije, kennen zelf den naam der verdwenen stede niet.

Wij zagen een grijsaard, die nog moedig zijn kruiwagen voortduwde en hadden lust met den man een praatje te voeren.

— Meunikenreede, dat en ligt hier niet, zei hij. Meneere, je zijt gemist, Meunikenreede en heeft hier nooit bestaan... en ik zou 't moeten weten, want ik ben al drie maal zoo oud als gij...

Nu 't oudje wist evenmin, dat vroeger hier de golven van 't Zwyn klotsten... 't Verwondert u, lezer? Welnu een in die streek geboren ambtenaar zag eveneens verwonderd op, toen wij hem over de oude zeegolf van Vlaanderen spraken. Hij had er nooit van gehoord.

't Oudje, dat nu rustte, was zeer spraakzaam. Hij noemde 't Brugsche Vrije een „goudmijne,” want de grond is zeer vruchtbaar. „En kloek volk, hier,” ging hij voort. „k Ben tachtig jaar, mijnheer... en dit kan ik nog... zie...” en waarlijk! tot onze verbazing sprong hij over een paaltje van ongeveer een meter hoog. „De menschen van de stad,” vervolgde hij, „leiden een onnatuurlijk leven; ze maken van hun nacht een dag en van den dag een nacht. Dat gaat naar de comedie tot middernacht... en slaapt een gat in den dag. Meneer, ik lig ten

achten in mijn bedde en ten vijven... 's zomers toch... sta ik buiten, waar ge de weelde en wonne al rond je ziet."

Ja, 't Brugsche Vrije moet gezond zijn, wat men ook vertelt van polderkoortsen. Te Sluis vertelde ons een krasse grijsaard, dat er daar



ongeveer zeventig menschen zijn van zeventig tot tachtig jaar... en dat op eene bevolking van 1600 zielen... „en bijna al gezond volkje meneer! Velen gaan nog elken dag op 't land werken! Ik zie niet tegen eene wandeling van twee uren op en k stap dan nog zoo frisch als een haan in den morgendauw."

* *

We hadden het over Meunikenreede.

Meunikenreede was in de 13^e, 14^e en 15^e eeuw eene bloeiende visschersplaats. Tal van inwoners verdienden ook hun brood als masten zeilmakers, met handel in scheepsbenoodigheden en 't laden en lossen van vaartuigen.

Het laatste spoor dezer stad vindt men in enkele stukken uit den Franschen tijd. Te Houcke kruist 't kanaal den steenweg van Westkapelle naar Lapscheure. Houcke is 't laatste dorp op Belgisch grondgebied; er is dus een douanekantoor.

Stad Houcke, 't klinkt ongelooflijk als men 't kleine kerkje met laag torentje, 't gekalkte schoolgebouw en eenige hofsteden ziet. En toch verhieft graaf Gwyde van Dampierre Houcke tot den rang van vrije

stad, met het recht eene jaarmarkt te houden in koorn en zout! En Margaretha van Male stond aan de bewoners toe in hunne gemeente „drogen visch, teer, matten en andere scheepsartikelen, koorn en zout” te stapelen en te verkoopen. De Houckenaren streden mede in schier alle oorlogen, door onze vaderen gevoerd, en ook hunne gemeente werd dikwijls geplunderd, verbrand of onder water gezet; de stad bezat weleer een hospitaal voor schipbreukelingen.

En nu telt de dorpsplaats vijf huizen! Nu bezit de gemeente een kerkje van slechts één beuk en dan nog maar 13 meters lang en 6 meters breed.

Er is nog eene eigenaardige anecdote bekend, welke 't verval der voormalige handelsstede al zeer schrill aan 't licht stelt.

Een 75-tal jaren geleden had er in de kerk eene bijzondere plechtigheid plaats.

Een kerkdienaar sprak met de meeste geestdrift van de buitengewone menigte, welke hij in de kerk had gezien.

— Alle stoelen waren bezet! zei hij.

Men vroeg hem hoeveel stoelen er in den tempel stonden.

— Zeven-en-twintig, antwoordde de opgetogen man.

Als dat vooral waar is, moet de bevolking toch vermeerderd zijn, want nu telt Houcke ongeveer twee honderd bewoners.

* * *

We zijn hier in de grensstreek, en grensstreken zijn gewoonlijk berucht, bij hen, die in 't binnenland wonen. Velen meenen, dat men daar als 't ware met een revolver in de hand moet rondwandelen.

Eens, toen ik een winter in Zeeuwsch-Vlaanderen doorbracht, had ik op een avond te lang in Brugge vertoefd. Onder gezellig gekout snelt de tijd immers al te spoedig voorbij.

Elf slagen klonken van den Halletoren, toen ik mijn rijwiel wilde beklimmen, om naar Sluis te fietsen.

— Blijf slapen! drong een vriend aan. Zoo in den nacht „achter” de vaart en is niet veilig.

— Is 't waar? vroeg ik wat ongerust.

De waarschuwingen werden herhaald, ja, nog dringender dan eerst.

Doch ik kon niet blijven... ik moest naar Sluis. 't Besloot dus maar op mijn goed geluk te vertrouwen en ving de reis aan.

Spoedig was ik buiten de stad. De weg lag daar eenzaam. Een oogenblik aarzelde ik nog... was het niet onverantwoordelijk 't gevaar

te zoeken? Maar neen, ik zocht het gevaar niet, ik moèst gehoorzamen aan mijn plicht. 'k Reed dus verder, mij zelven verwijtende, dat ik veel te laat in de stad was gebleven. Eene flauwe streep duidde 't kanaal aan, tusschen 't donkere land. In de verte klonk het geblaf van den wachthond eener eenzame hoeve. Overigens hoorde ik niets dan 't snorren van mijn wiel. Mijn lantaarn brandde helder. „Ik zal 't licht uitblazen,” dacht ik bij me zelven. „Zweeft er geboefte rond, dan ziet men mij reeds van verre naderen.”

Gelukkig, ik bereikte Damme al; een derde van de baan lag reeds achter mij. Voort maar weer! Hier werd het rijwielpad zeer smal. Ik moest mijne vaart verminderen en door de hooge boomen nam ook de duisternis toe. Ik wist, dat er slechts enkele huizen langs de vaart stonden. 't Was hier dus wel de eenzame plaats om iemand te overvallen en.... te vermoorden. Allerlei vreeselijke histories kwamen me voor den geest. Daar voor mij zat onze oude baker, die onuitputtelijk was in roovers- en spookhistories. 'k Poogde me zelf moed in te boezemen.... 't hielp niet. Soms verschrok ik hevig.... een struik, een paal.... ja, wat niet al kreeg voor mij de gedaante van een booswicht... Onwillekeurig trapte ik harder, vloog ik over 't enge pad, op gevaar af in 't kanaal te tuimelen.

— „Hallo!” klonk het eensklaps. 'k Hoorde mijn hart bonzen.... ik geloof zelfs dat ik gilde.... 'k wilde voortrennen, maar kon niet en sprong op den grond.

— Waarom rijdt ge zonder licht... dat is dangereus zulle! gromde iemand.

'k Kreeg mijne tegenwoordigheid van geest terug, en onderscheidde twee gedaanten.

— Wie zijt ge? vroeg ik, zeker wel op zeer ontstelden toon, want een der mannen stelde me onmiddellijk gerust met de woorden:

— Ge moet niet schouw zijn, 't is goed volk... we zijn employés. Ha! douaniers... tolbeambten... vrienden dus!

— Maar waarvoren rijdt ge zonder licht? hernam een der mannen. Ik bekende openhartig mijn angst voor aanranders.

De tolbeambten schoten in een lach.

— Ah! dat steêvolk! spotte de een.

— 't Gebeuren in de stad meer misdaden dan te lande. Steek gij maar uw lantaarn aan, met licht en zal niemand u lastig vallen en zonder kondt ge gemakkelijk in de vaart geraken. We hooren hier nooit van aanrandingen. Goên avond!

Mijn schrik was verdwenen. En fluitend reed ik verder, genietend nu van het nachtelijk reisje. En zonder zelfs een sterveling ontmoet te hebben, bereikte ik Sluis, dat in diepe ruste lag.

Eenige dagen nadien sprak ik met een man, die langs de vaart woont.

— Dertig jaren leef ik in dit huis en nooit is er bij mijn weten iets gebeurd, dat op eene aanranding gelijkt. Ja, tegen Sluis werd er over jaren een moord gepleegd, maar dat was niet op de bane...

— Over jaren, zegt ge?

— Over vele jaren, 'k en wete niet meer hoe 't gebeurd is.

Dat men, wanneer men over misdaden spreekt, die eenige moord van „over jaren” aanhaalt, is wel het bewijs, dat deze grensstreek althans zeer veilig is. Is ze misschien wel eens 't tooneel van gevechten, dan zijn 't schermutselingen tusschen smokkelaars en tolbeambten. Ik heb er nadien nog gereisd, 's avonds en 's nachts, te voet of per rijwiel, meestal alleen, en nimmer werd mij een stroo in den weg gelegd. Soms ontmoette ik een man, die beladen als hij was, aan een smokkelaar deed denken, maar dan wisselden wij een vreedzamen „goên avond.”

Toch spreken de menschen daar, evenals gansch Vlaanderen door over misdaden! En veel dagbladschrijvers weten het, want ze maken van hun verslagen over diefstal of moord soms gansche novellen. Veel dier verhalen vingen we op.

Eigenaardig was 't volgende. Twee schelmen waren voornemens in eene hoeve te dringen en op de eenzame plaats, waar het boerderijtjestond, namen ze reeds hun maatregelen. Eensklaps hoorden ze een eigenaardig geluid... Verrast luisterden ze Eene berechting naderde. De bel trilde door den stillen avond en 's kosters lantaarn wierp een geheimzinnig licht in de dreef.

Verschrikt vluchtten de kerels weg... en de bewoners der boerderij bleven van hun bezoek verschoond.

Deze vertelling maakte diepen indruk op de buitenlieden, en gewis zal ze nog lang voortleven.



Berechting.

Wij stonden dus aan de brug van Houcke.

Van Houcke bereikt men per rijwiel in een vijftal minuten het kleine dorp Lapscheure. We wisten, dat hier vroeger een merkwaardige pastoor geleefd had, een zonderling, wiens nagedachtenis in Vlaanderen nog zeer levendig is, Franciscus Heldewijs, gestorven in 1775. Wij wenschten zijn grafschrift in de kerk te lezen, maar daar dit gebouw gesloten was, moesten we eerst een „deurontsluiter” opzoeken. We vonden dien in een der gewichtigste parochianen.

— Ge zoudt willen de kerke bezien, zei hij, 'k ga achter den sleutel gaan bij mijnheere pastor. Ah! 't Is voor Heldewijs. Ja, hij ligt in de kerke begraven en in den torre is nog een kamere, die naar hem genoemd is: de Heldewijs-kamere. Hij heeft daar in gewoond, als de, pastorie inviel.

't Kon wel niet anders, hier vooral moest men nog dikwijls spreken over den eigenaardigen herder, „den pastoor van Lapscheure.”

De welwillende dorpeeling ging om den sleutel. Weldra was hij terug.

— Hij stak het voorwerp

zegevierend in de hoogte.

— 'k En kost hem wel eerst niet gemakkelijk krijgen, zei de man.

— En waarom niet? vroegen wij.

— Ge hebt zeker wel gehoord of gelezen, dat ze in de O. L. V. kerke te Kortrijk een schilderij van Van Dijk gestolen hebben.

— Ja, heel 't land weet dat.

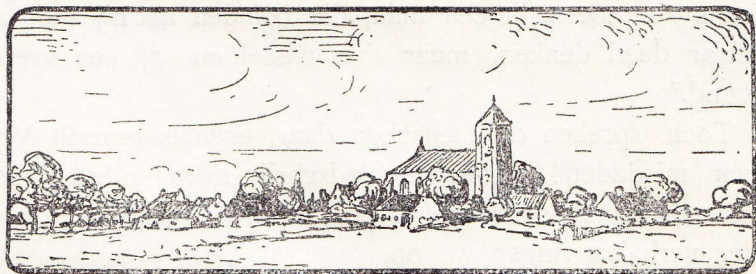
— Ehwel, de pastere zei: we kennen wij dien vreemdeling niet.... 't hangt in onze kerke ook een schoone schilderij, ge kunt algeijk niet weten of ze er niet zouden achterkomen.

Wij begrepen alles. Ha! men zag ons al weer voor 'nen kerkdief aan.

— Maar 'k heb den sleutel toch, hernam de parochiaan.

Zeker, dat was 't voornaamste.

We begaven ons naar 't Bedehuis. Voor menig venstertje verscheen een verwonderd gelaat.



Lapscheure.

— Ah! de vrouwtjes zijn curieus, ze peinzen zeker, wie is dat? Ze gaan het mij 't avond wel vragen.

Lapscheure bezit een net, wel onderhouden kerkje.

Franciscus Heldewijs en zijn broeder liggen in 't midden der kerk begraven.

Een grafschrift vermeldt, dat de eerste als een goed herder zijn schapen weidde.

En waarom hij dan zoo populair geworden is?

We hoorden uit den volksmond 't een en ander over Heldewijs,

en die anecdoten bewezen ons, dat de pastoor op eene bijzondere manier met zijne parochianen omging. Veruitweiden over hem kunnen wij hier niet, maareenige staaltjes van zijne daden willen we toch mededeelen en wel in dezelfde taal, als



Heldewijs en de Boeren.

waarin ze ons ter oore kwamen.

„Lapscheure, zoo verhaalde men ons, was in dien tijd een booze parochie; de boeren maakten onderling veel ruzie en bijzonderlijk den Zondagavond vochten ze dat 't kraakte.

Pastor Heldewijs had daarover verdriet en peinsde op een middel, om zijne parochianen betere manieren te leeren. Hij ging zelf naar d'herbergen en lei een kaartje met de kalanten. „Als ekik bij hen ben gaan de boeren algelijk niet vechten,” zei hij bij zijn eigen. En hij had gelijk, 't beterde tot Lapscheure. Als er nog ne keer een wildeman was, die alles wilde kort en kleen slaan, dan pakte de pastere, die nen kloeke vent was den vechter bij zijn krage en smeeet hem vierkant buiten. En de boeren hadden op 't laatst eerbied, voor de vuisten van hun herder.

Jamaar, eenige nijdigaaards dienden een klachte bij den bisschop in. Een pastore, die heele Zondagen in de staminees zat, dat en was algelijk

niet treffelijk. Maar waarom Heldewijs dat deed, daarvan en gebaarden die overdragers niet. Om kort te gaan, de pastor werd bij den bisschop geroepen. Hij ging met een gerust herte.

— Paster Heldewijs, zei de bisschop, 'k heb ekik leelijke dingen van je gehoord. Je zijt 'nen herberglooper.

— Klappen is gemakkelijk, Monseigneur, en vele menschen zeggen meer of dat ze weten.

— Wat heb je op de beschuldiging te antwoorden?

— Niet met al, Monseigneur. 'k Zou alleen willen vragen, dat ge die mannen.... alloh! die overdragers, ne keer 'nen Zondag naar Lapscheure wilt zenden, en als ze 'nen Zondag bij mij geweest zijn, moet ge ze nog 'nen keer ondervragen.

— Dat is eigenlijk geen verantwoordinge, maar allah! omdat je gekend zijt als een vies ¹⁾ man, zal ik jen vrage inwilligen.

— Zoo, 'k mag de heeren verwachten?

— Jaa'g. Ze gaan komen.

Den naasten Zondag zag Heldewijs drie mannen naar zen parochie komen. Hij en gebaarde van niet en toogde zich heel vriendelijk. Alles verging wel tot 's avonds. Heldewijs bleef thuis. In de staminee en verscheen hij dus niet.

Hij zat een beetje te klappen met zijne gasten. Maar al met eens wordt er luide op de deure van de pastorie gebuischt. De heeren verschoten. Heldewijs stelde ze gerust en ging open doen.

't Was de baas van een herberge.

— Och, meneere de pastere, kom toch zeere! Ko en Tiest vechten lijk duivels. Ze slaan al mijn gerief in stukken.

— Laat ze vechten, 'k en kan van den avond niet komen, 'k heb bezoek, antwoordde Heldewijs en hij smeed de deure toe.

Maar geen kwartier later stonden ze met tweeën te kloppen: de waard en zijn wijf.

— Meneere de pastere, kom toch zeere, haast je, weer je... Ko en Tiest steken met messen en de anderen doen ook al mee. Ze gaan elkander vermoorden!

— Laat ze moorden, 'k en kan niet komen! 'k Heb al gezeid, dat 'k volk heb, en weer smeed Heldewijs de deure toe.

De drie heeren zaten te beven op hun stoel en zagen wit als kalk.

— Wat gebeurt er toch? vroegen ze ontsteld.

¹⁾ vies: eigenaardig, zonderling.

— O niet met al! 't Zijn de boeren maar die vechten, omdat ik er niet bij ben.

Geen vijf minuutjes later stonden er drie te tieren en te krijschen: de baas, zijn wijf en zijn dochtere.

— O! meneere de pastere toch, astjeblieft, kom zeere... Ko is gesteken en ie bloedt lijk een gekeeld zwijn.

— Maar is het dan hier een moordenaars-hol? vroegen de drie heeren.

— Kom mee, zei Heldewijs. We zullen gaan zien.

Toen de pastere en zijn gasten in de herberge kwamen, was 't gevecht nog in vollen gang.

Hup! Ko, die al weer overeind stond vloog tegen den muur, Tiest rolde onder een tafelke, een derde boer tuimelde in den hoek...

— De pastere! de pastere! riepen ze en de ruzie was al met 'nen keer gedaan. De mannen stonden daar gelijk kleine kinders.

— Gulder hebt schoone manieren, zei Heldewijs, 't Lijkt een duivelshol hier... Zie dat 't nog gebeurt. Vraag vergiffenis!

— Vergiffenis, vergiffenis! riepen de boeren.

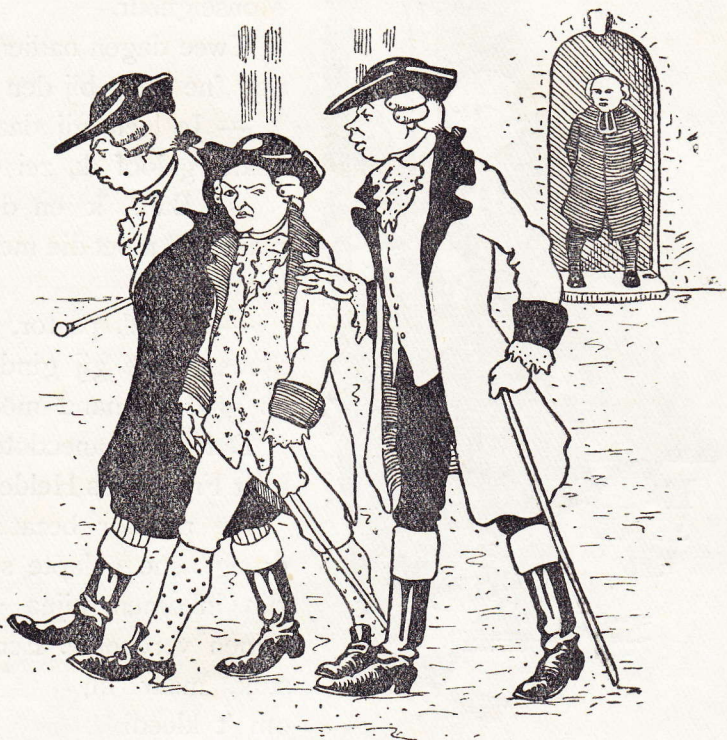
— Ga je al 't gebroken gerief betalen?

— Jauw! beloofden ze.

— En gaat 't nooit meer gebeuren?

— Neen 't.

— Allez, zet alles op zen plaats! We gaan nog een kaartje leggen. En binst 't kaartspel waren de boeren zoo stille als lammetjes.



Heldewijs ziet 's bisschops afgezanten vertrekken.

— Versta je het nu, meneers, waarvoren ik naar d' herberge ga?

vroeg Heldewijs aan zijne gasten als ze weer in de pastorie waren. Vertelt dat nu 'ne keer allemale schoone aan Monseigneur.

Twee dagen nadien moest Heldewijs nog 'ne keer bij den bisschop komen.

— Je leeft gij daar onder moorde-naars, geloof ik, zei de bisschop.

— Bah, 'k en doe, Monseigneur, maar ge moet die menschen een beetje kennen.

— Ehwel, pastor, 'k heb alles vernomen. Doe gij ginder wat je wilt, 't en gaat niemand meer op spreken."

Dergelijke anecdoten worden er veel over Fransiscus Heldewijs verteld.

De pastoor bezat een goed hart en droeg eene gelapte soutane, omdat hij zijn inkomen bijna geheel onder de armen verdeelde. Eens was zijne broek stuk, maar hij vond geen stof meer om 't kleedingstuk te lappen. Heldewijs naaide dan maar een hespenvel

over de scheur; en zoo trok hij naar Sluis. Helaas! 't hespenvel lokte de honden en onze arme vriend werd door een heel legertje blaffers bestormd.

Lapscheure's pastorie verkeerde in een slechten staat. Eens — gelukkig was de bewoner afwezig — stortte 't dak in. Heldewijs vestigde zich toen maar in den kerktoeren en woonde er maanden achtereen in eene kale kamer. Toch behield hij zijne vroolijkheid. De kamer staat nog bekend als de Heldewijs-kamer.

Wie meer van den zonderlingen, maar braven dorpsheerder wenschte te weten leze het werk over Franciscus Heldewijs.¹⁾

Niet ver van Lapscheure ligt Middelburg, ter onderscheiding van zijn naamgenoot in Zeeland, meestal „Middelburg in Vlaanderen" genoemd. Ook dit kleine dorp was eens eene stad met wallen, muren



Heldewijs in zijn torenkamer.

¹⁾ Merkwaardig leven van F. Heldewijs, pastoor van Lapscheure — bij den uitgever dezes.

en poorten. Hier vestigden zich veel inwoners van Dinant, na de verwoesting hunner stede door Filips den Goede. Ze brachten er hun nijverheid, de koperslagerij, over en de Middelburgers kregen daardoor den bijnaam van „ketelboeters” Middelburg bezat door het Lapscheursche gat eene haven. Eenige kreken herinneren 't oude water. En de Middelburgers leven van den landbouw. Muren en poorten zijn verdwenen, alleen de schoone kerk is nog eene herinnering aan vroegere dagen. Van Middelburg loopt een weg naar Aardenburg in Zeeuwsch-Vlaanderen, eveneens eene „doodde stede.” Rodenburg, zooals dit plaatsje weleer heette, bestond reeds in den Romeinschen tijd. Sedert de 13e eeuw dreef het handel op de Oostzeelanden en Engeland. De haven kon 600 schepen bevatten. Sinds 1813 zaait en oogst de landman in de „Aardenburgsche haven”, zooals men den vruchtbaren polder noemt. Wel toont men nog de „Kaaipoort”, maar de kade zelf is verdwenen.

Aardenburg bezit eene prachtige kerk. Een eigenaardig gezicht biedt deze tempel op Oude-jaarsavond. Alleen dan heeft er dienst plaats, waarbij licht noodig is, want binnen 't jaar wordt er slechts over dag vergaderd. De tempel bezit geen lampen, maar op Sylvester ontsteekt men kaarsen, welke op de banken vóór de gemeenteleden geplaatst worden. Dan schijnt het ons toe, of we een middeleeuwsch kerkgebouw zijn binnengetreden, of een tempel uit den tijd der Hervorming, welke indruk door 't sleepend psalmgezag nog verhoogd wordt.

Een fraai plekje van Aardenburg is de Markt, eigenlijk een klein park, met het nette stadhuis op den achtergrond. Een gedeelte der oude wallen is nu wandelweg.

Van Aardenburg reden we naar Draaibrug, dat zijn ontstaan dankt aan de tram „Breskens—Maldegem”. Wie van dat verkeersmiddel gebruik heeft gemaakt, zal Draaibrug niet licht vergeten. Hier, waar de treinen kruisen, wordt 't geduld van den reiziger op eene zware proef gesteld.

Eens vertrokken we 'smorgens ongeveer halfnegen uit Sluis, om ons naar een dorp te begeven, dat drie uur gaans verder lag. Te Schoondijke moesten we overstappen, doch hadden onmiddellijk aansluiting. En toch, lezer, duurde de reis circa drie uur! Maar te Draaibrug bleef onze „sneltrain” ongeveer een dertigtal minuten rusten, te Oostburg stapten we af en bezichtigden „zoo in 't voorbijgaan”, wel wat vluchtig, 't is waar, het oude stedeke. Te Schoondijke dronken we koffie, een vijftal

minuten verder moest het paard drinken, zei lachend de steeds vroolijke conducteur.

Op een Januari-avond, we meenen, dat het de tweede van 't jaar was, reisden we van Sluis naar Gent; we moesten dus eerst per tram naar Maldegem. Alles ging naar wensch tot voorbij Stroobrugge. Tijdens deze laatste halte was o. a. eene vrouw in de tram gestegen,

die er een kennis ontmoette en met wie ze een hartelijk „Zalig Nieuwjaar” wisselde. Maar nog waren de zegeningen, welke het tweetal elkander toewenschte, niet allen opgesomd, toen al die vriendelijke woorden vervangen werden door alarmgeroep.

— Een ongeluk.... een ongeluk! schreeuwden de vrouwen, en woest wilden zij den wagen uitrennen, natuurlijk langs den verkeerden kant.

— 't Is al gedaan... we zijn maar gederailleerd... 't gevaar is voorbij, zeiden we, want we begre-

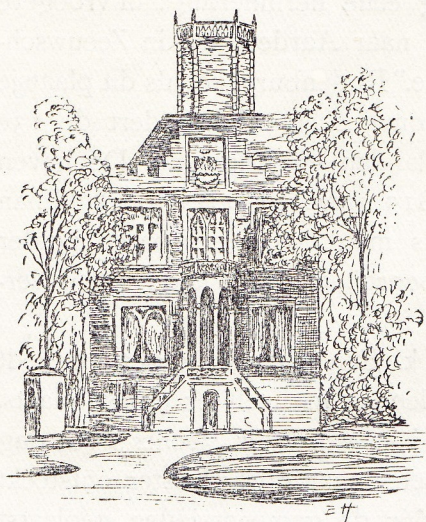
pen, wat er gebeurd was door 't knarsen en 't glijden der wielen.

De tram was van 't spoor geloopt. Een groot ongeluk was vermeden, omdat gelukkiglijk de lichte locomotief door een forschen boom in haar vaart gestuit was. Het stoompaard stond dwars over de rails met den voorkant tegen den dikken stam.

Trampersoneel — twee man — en reizigers liepen heen en weer, om naar de oorzaak van dit ongeval te zoeken, maar ieder scheen de kluts kwijt te zijn.

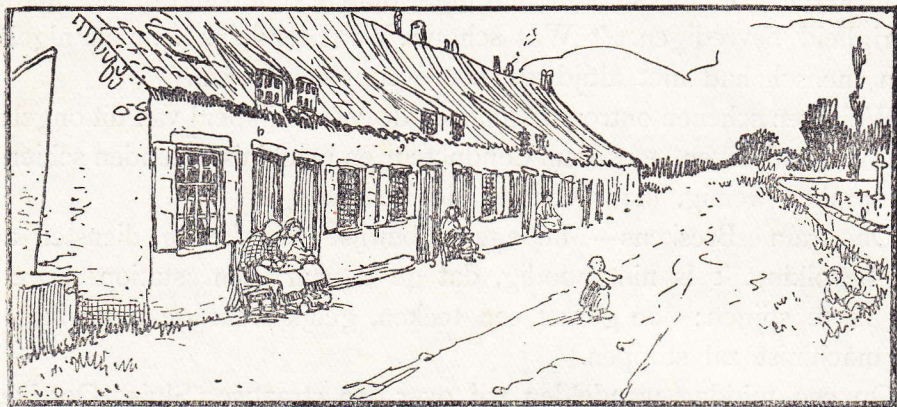
Na eenige minuten echter riep iemand, die eens langs den anderen kant van den trein gekeken had: „Er is een mensch overreden... hier ligt een hoofd!”

Ieder aanwezige kreeg een schok.... vrouwen gilden,... Daar stonden we bijeen op den steenweg,... beschenen door 't zacht glanzend maanlicht. Een mensch overreden.... vreeselijke gedachte! wij waren over een menschelijk lichaam ontspoord! Een leven was afgesneden.... kort, bruusk, geweldig... De ongelukkige had wellicht geen tijd gehad ook maar een doodskreet te slaken....



Stadhuis van Aardenburg.

Van alle zijden kwam er volk toegelopen. Hoe de schikkelijke tijding zoo gauw bekend was in al die verspreide hutten of de afgelegen hoeven van dit deel van 't Meetjesland is ons nog een raadsel. Maar



Woningen in 't Meetjesland.

klompen kletterden over de kalsijde, geroep, geschreeuw weerklonk, en elk oogenblik vermeerderde 't aantal nieuwsgierigen.

- Waar ligt dat hoofd? vroeg er een.
- Aan den anderen kant, dicht bij de gracht.
- 'k Zal gaan zien wiens het is!

Anderen sprongen ook over 't platform van den eersten wagen... gingen in een kring staan rond 't afgesneden lichaamsdeel en bezagen het aandachtig als ware het een portret.

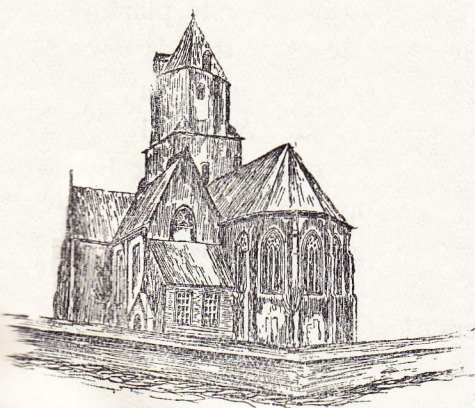
- 't Is August V... kreet iemand.
- Jaa 't, jaa 't, 't is hij, 'k beken hem....
- August is nog pas te Stroobrugge in eene herberg geweest...

hij voerde zijn wagen, vertelde een persoon van 't genoemd gehucht.

— Ehwel een vijftig meters verder staat een wagen en 't zal de zijne zijn.

De indentiteit van den verongelukte was nu vastgesteld. Geen twijfel meer, een inwoner van Maldegem, echtgenoot en vader, was hier jammerlijk om zijn eind gekomen.

Velen wilden nu dat hoofd zien.... ze bukten ook bij de locomotief.



Kerk van Maldegem.

— Hij zit onder de wielen.... Zie, zijne beenen steken er uit! klonk het.

Wij verwijderden ons, niet in staat nog langer naar de gesprekken te luisteren. De meeste toeschouwers wilden eene ongezonde nieuwsgierigheid bevredigen. „’t Was schouw, ’t was eendelijk..., maar algelijk, ’nen mensch had niet altijd de keure zoo iets te zien!”

Weinigen schenen ontroerd, schenen de vreeselijkheid van dit ongeluk een vernield leven, te vatten. Conducteur en machinist weenden schier... zij spraken weinig, maar voelden des te meer.

De tram Breskens—Maldegem bewijst uitstekende diensten aan de bevolking. ’t Is niet noodig, dat ge u naar een station begeeft, om in te stijgen; doe gerust een teeken, gelijk waar ge u bevindt, en de machinist zal stoppen.

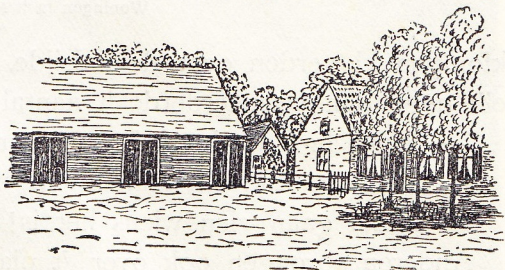
Op een middag wandelden wij over den straatweg Sluis—Oostburg. Uit een zijweg kwam eene vrouw, die aan iedere hand een korf droeg. De tram naderde.

— Ah! hij is daar al... me-
neer, asjeblijft steek eens je pa-
raplu omhoog! riep de boerin...

— De paraplu omhoog? her-
haalden we verwonderd.

— Ja, voor de tram.... gauw alsjeblijft, anders rijdt hij voorbij. We hieven den regenscherm naar boven... en de buurttrein stopte. ’t Vrouwtje bedankte ons, steeg op haar gemak in... en de geduldige machinist vervolgde zijn tocht.

Lach daarmee niet, lezer! Een tram is in de eerste plaats voor buurtverkeer... en hier wordt dit doel werkelijk bereikt. ’t Is niet aangenaam eene hoeve voorbij te rijden en dan een kwartier te voet terug te keeren. ’t Is vrij wat gemakkelijker de tram stil te laten houden, vlak voor de woning. En daar de streek niet dicht bevolkt is, levert dit stelsel geen groote bezwaren op. Natuurlijk als ge van Vlissingen naar Brugge trekt, moet ge veel geduld meenemen... maar de doorreizende passagiers komen slechts in de tweede plaats in aanmerking... ’t eigen volk krijgt de eerste!



Hoeve in Zeewusch-Vlaanderen.

I aangelegd om Sluis met Breskens te verbinden. Van Aardenburg komende, begeeft men zich rechts naar Oostburg, een net maar weinig merkwaardig stadje, links naar Sluis. Wij kozen deze laatste richting.

Weldra zagen wij een vijfspitsigen toren boven het geboomte uitsteken: de stadhuis-toren of 't belfort van Sluis. Het stadje zelf ligt verborgen achter de hooge, groene wallen, welke op vele plaatsen met statig geboomte bezet zijn, waardoor 't uitzicht der aloude veste werkelijk bekoorlijk is.

Langs 't Moleneind, aldus genoemd naar een hoogen molen, die 't jaartal 1760 draagt, reden we Sluis binnen. De avond viel...



Steenen molen te Sluis.

Vele burgers „stoepten” ook hier. Eene pijp of sigaar rookende, stonden ze gezellig bij elkander. Kinderen speelden joelend op straat. Hoe vreedzaam was het hier, hoe kalm en rustig! Dienstmeisjes, met een wit mutsje op 't hoofd en een blauw jakje om 't lijf — eene soort uniform der Nederlandsche keukenprinsessen — deden boodschappen, maar vonden toch den tijd zoowat overal een praatje te voeren. De dorpel van 't stadhuis scheen de verzamelplaats der jongelingschap te zijn. In een kring stonden opgeschoten knapen en jonge mannen te rooken en te babbelen.

Uit den toren vielen eenige doffe slagen, die trilden in de lucht. De zware klok bracht ons eensklaps 't oude Sluis vóór den geest.

Weer bevonden we ons in eene doode stede.... een slachtoffer van de grilligheid der wonderbare zee.

A. HANS.

KERLINGALAND.

(GESCHIEDENIS, LEGENDEN, ZEDEN
EN GEWOONTEN DER KUSTBEWONERS).

Gij zult uw vaderland beminnen,
en zijn taal, en zijn roem.

(Hendrik Conscience.)



LODEWIJK OPDEBEEK.
BOEKHANDELAAR-UITGEVER
ANTWERPEN.

1912.

KERLINGALAND



UITGAVE - LODEWIJK-OPDEBEEK



A. HANS
KERLINGALAND

LODEWIJK
OPDEBEEK
ANTWERPEN
1912.